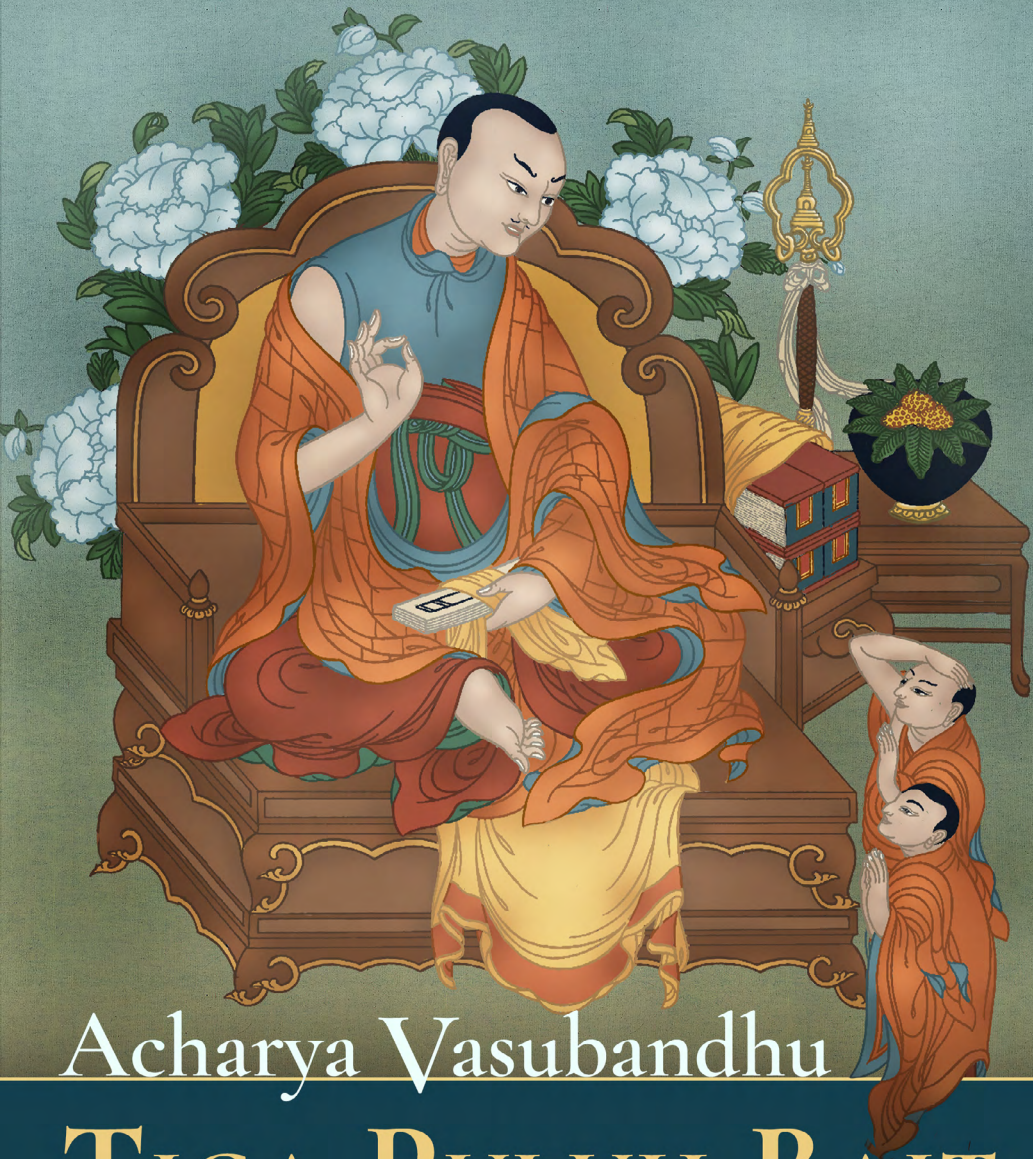

Acharya Vasubandhu

TIGA PULUH BAIT

Terjemahan bahasa Indonesia oleh Thrinley Norbu Tukiman

སུམ་ཅུ་པའི་ཆོག་ལེན་ཅུ་པ།

TIGA PULUH BAIT

ACHARYA VASUBANDHU

Terjemahan bahasa Indonesia oleh
Thrinley Norbu Tukiman

DHARMA EBOOKS

བྱ་གར་སྐད་བྱ། ཅིང་ཤི་ཀ་ཀ་རི་ཀ།
བོད་སྐད་བྱ། སུམ་ཅུ་པའི་ཚེག་ལེའུར་བྱས་པ།

Bahasa Sanskrit: Trīmśikākārikā
Bahasa Tibet: sum cu pa'i tshig le'ur byas pa
Bahasa Inggris: The Thirty Verses
Bahasa Indonesia: Tiga Puluh Bait

འཇམ་དཔལ་གཞིན་རྒྱུར་བ་ལ་ཕྱག་འཆལ་ལོ། །

Saya bersujud kepada Manjushri belia yang mulia.

- (1) བདག་དང་ཚས་སུ་ཉེར་འདོགས་པ། །སྣ་ཚོགས་དག་ནི་གང་བྱུང་པ། །
དེ་ནི་རྣམ་པར་ཤེས་པར་གྱུར། །གྱུར་པ་དེ་ཡང་རྣམ་གསུམ་སྟེ། །

Bahwa apa yang terjadi dalam berbagai cara
Yang kita sebut diri atau fenomena
Adalah fluktuasi dalam kesadaran.
Fluktuasi ini terdiri dari tiga jenis.

- (2) རྣམ་པར་སྒྲིན་དང་ངར་སེམས་དང་། ། ཡུལ་ལ་རྣམ་པར་རིག་པ་ལོ། །
དེ་ལ་ཀུན་གཞི་རྣམ་ཤེས་ནི། །རྣམ་སྒྲིན་ས་བོན་ཐམས་ཅད་པ། །

Yang mana disebut pematangan, keakuan,
Dan kesadaran akan suatu objek.

Di antara mereka, kesadaran yang disebut landasan,
Dengan semua benih, adalah pematangan.

- (3) དེ་ནི་ལེན་པ་དག་དང་གནས། །རྣམ་པར་རིག་པ་མི་རིག་པ། །
ཉག་རྩ་རིག་དང་ཡིད་བྱེད་དང་། །རིག་དང་འདུ་ཤེས་སེམས་པར་ལྷན། །

Ini adalah kesadaran yang tidak dikenali
dari genggamannya dan tempat, dan selalu
Berhubungan dengan kontak, perhatian,
Perasaan, pengertian, dan kemauan.

- (4) དེ་ལ་ཚོར་བ་བཏང་སྟོམས་ཏེ། །དེ་ནི་མ་བསྐྱབས་ལུང་མ་བསྟན། །
རིག་ལ་སོགས་པ་འང་དེ་བཞིན་ནོ། །དེ་ནི་རྒྱན་འབབ་ཚུ་བོ་བཞིན། །

Di dalamnya, terdapat perasaan netral*,
Dan juga netral yang tidak terhalang.
Kontak dan sebagainya adalah sama.
Fungsinya seperti arus sungai.

* *Netral* artinya bukan tidak kebajikan juga bukan tidak tidak-kebajikan. *Tidak terhalang* artinya ia tidak mencegah pencapaian pembebasan

- (5) དག་བཅོམ་ཉིད་ན་དེ་ལྷོག་གོ། །དེ་ལ་གནས་ཏེ་རབ་འབྱུང་ཞིང་། །
དེ་ལ་དམིགས་བ་ཡིད་ཅེས་བྱ། །རྣམ་ཤེས་ངར་སེམས་བདག་ཉིད་ཅན། །

Ia berhenti pada tingkat kearahatan.

Bahwa apa yang muncul berlandaskan ini

Dan berfokus padanya disebut

Keakuan—sebuah kesadaran

Dengan keakuan sebagai bawaannya

- (6) བསྐྱིབས་ལ་ལུང་དུ་མ་བསྐྱན་བའི། །ཉོན་མོངས་བཞི་དང་རྟག་ཏུ་འགྲོགས། །
བདག་ཏུ་རྟ་དང་བདག་ཏུ་མོངས། །བདག་རྒྱལ་བདག་ཆགས་འདུ་ཤེས་བ། །

Ia selalu terkait dengan

Empat kekotoran batin yang menghalangi tetapi netral

Pandangan dari diri, delusi diri,

Dan kebangga diri, dan kemelekatan diri

- (7) གང་དུ་སྐྱེས་པ་དེའི་འོ་གཞན། །རེག་སོགས་ཀྱང་དེ་དག་བཅོམ་མེད། །
འགོག་པའི་སྟོམས་པར་འབྱུག་ལ་མེད། །འཇིག་རྟེན་འདས་པའི་ལམ་ན་འད་མེད། །

Dari itu, di mana mereka muncul dan kontak

Dan sebagainya juga. Pada kearahatan,

Pencerapan dari penghentian, dan jalan

Yang melampaui dunia, tidak ada.

- (8) འདི་ནི་གླུ་བ་གཉིས་པ་ལོ། །གསུམ་པ་ཡུལ་ནམ་དུག་པོ་ལ། །
དམིགས་པ་གང་ཡིན་དེ་དག་སྟེ། །དག་དང་མི་དག་གཉི་ག་མིན། །

Itu adalah fluktuasi jenis kedua.

Yang ketiga adalah fokus

Pada enam jenis objek.

Mereka adalah kebajikan atau bukan kebajikan atau
bukan keduanya.

- (9) གུན་རྩ་འགོ་དང་བྱེ་བྲག་ངེས། །སེམས་ལས་བྱུང་བ་དག་བ་དང་། །
དེ་བཞིན་ཉོན་མོངས་ཉེ་ཉོན་མོངས། །ཚོར་བ་གསུམ་དང་དེ་མཚུངས་ལྡན། །

Faktor faktor mental yang sejalan dengan mereka,

Adalah universal, menentukan,

Faktor faktor kebajikan, Kekotoran batin,

Mendekati kekotoran batin, dan tiga perasaan.

- (10) དང་མེད་རེག་ལ་སོགས་པ་དང་། །འདུན་མོས་བླན་དང་བཅས་པ་དང་། །
ཉིང་དེ་འཛིན་སྟོབྱེ་བྲག་ངེས། །དད་དང་རྩི་ཆེ་བྱེ་བྲག་ཡོད་དང་། །

Yang pertama adalah kontak dan seterusnya.

Harapan, keputusan, perhatian penuh,

Samadhi, dan prajna(kebijaksanaan) menentukan.

Keyakinan, hati nurani, kepatutan, tidak serakah

- (11) མ་ཆགས་ལ་སོགས་གསུམ་བརྩོན་འགྲུས། །འིན་ཏུ་སྤངས་དང་བག་ཡོད་བཅས། །
རྣམ་མི་འཆེ་དགེ་ཉོན་མོངས་ནི། །འདོད་ཆགས་ཁོང་ཁྲོ་གཉི་ཟུག་དང་། །

Tidak membenci, tidak delusi, ketekunan,
Kelenturan, kehati-hatian dengan itu,
Dan tanpa permusuhan adalah kebajikan.
Kekotoran batin adalah keserakahan, kebencian,

- (12) ང་རྒྱལ་ལྷ་བ་ཐེ་ཆོམ་མོ། །ཁྲོ་དང་ཁོན་དུ་འཛིན་བ་དང་། །
འཆབ་དང་འཆིག་དང་ཐུག་དོག་དང་། །སེར་སྣ་དང་ནི་སྦྱར་བཅས་དང་། །

Khayalan, kesombongan, pandangan pandangan, dan
keraguan.

Agresi, menyimpan dendam, menyembunyian,
Sifat suka bertengkar, cemburu,
Kekikiran, tipu daya dengan itu,

- (13) གཡོ་རྒྱགས་རྣམ་འཆེ་ངོ་ཆ་མེད། །ཁྲེལ་མེད་སྤྱུགས་དང་རྟོད་བ་དང་། །
མ་དད་བ་དང་ལེ་ལོ་དང་། །བག་མེད་བ་དང་བརྗེད་ངས་དང་། །

Tipu daya, kesombongan, permusuhan,
Kurangnya hati nurani, tidak tahu malu,
Agitasi, kelambanan, kurangnya keyakinan,
Kecerobohan, ketiadaan perhatian penuh

- (14) རྣམ་གཡིང་ཤེས་བཞིན་མ་ཡིན་དང་། །འགྲོད་དང་གཉིད་ཀྱང་དེ་བཞིན་ཏེ། །
རྟོག་པ་དང་ནི་དཔྱོད་པ་དང་། །ཉེ་བའི་ཉོན་མོངས་གཉིས་རྣམ་གཉིས། །

Distraksi, ketiadaan kesadaran, penyesalan,
Tidur, mempertimbangkan, dan meneliti
Adalah yang mendekati kekotoran batin.
Dua pasangan adalah dua rangkap.

- (15) ལྷ་རྣམས་རྩ་བའི་རྣམ་ཤེས་ལས། །ཇི་ལྟའི་རྒྱན་ལས་འབྱུང་བ་ནི། །
རྣམ་ཤེས་ལྷན་ཅིག་གམ་མ་ཡིན། །ཚུ་ལ་རྒྱབས་རྣམས་ཇི་བཞིན་ནོ། །

Muncul pada akar kesadaran
Sesuai dengan kondisi kondisi,
Lima kesadaran mungkin
Bersamaan atau tidak, seperti gelombang di air.

- (16) ཡིད་གྱི་རྣམ་ཤེས་འབྱུང་བ་ནི། །རྟག་ཏུ་འདུ་ཤེས་མེད་པ་དང་། །
སྟོམས་བར་འབྲུག་པ་རྣམ་གཉིས་དང་། །སེམས་མེད་གཉིད་དང་བརྒྱལ་མ་གཏོགས། །

Kesadaran mental muncul
Selalu kecuali dalam Bebas Konsepsi[†],

[†] Area tingkat keempat dari Alam Berbentuk tempat di mana para meditator non-Buddhis yang telah mencapai pencerapan bebas konsepsi (keadaan pencerapan meditatif yang dalam dimana gerakan batin dan faktor-faktor mental berhenti seluruhnya) terlahir kembali.

Dua pencerapan, tidur yang tanpa kesadaran (sangat lelap),

Atau dalam pingsan yang tidak sadar.

- (17) རྣམ་པར་ཤེས་པར་གྱུར་པ་འདི། །རྣམ་རྟོག་ཡིན་ཏེ་དེ་ཡིས་གང་། །
རྣམ་བརྟགས་དེ་མེད་དེས་ན་འདི། །ཐམས་ཅད་རྣམ་པར་རིག་པ་ཙམ། །

Perubahan dalam kesadaran ini adalah pikiran,
Dan apa yang dipikirkannya tidak ada,
Jadi semua ini hanyalah kesadaran semata.

- (18) རྣམ་ཤེས་ས་བོན་ཐམས་ཅད་པ། །ཕན་ཚུན་དག་གི་དབང་གིས་ན། །
དེ་ལྟ་དེ་ལྟར་འགྱུར་བར་འགྲོ། །དེས་ན་རྣམ་རྟོག་དེ་དེ་སྟེ། །

Karena pengaruh timbal balik,
Kesadaran dengan semua benihnya
Berubah dengan cara ini dan itu,
Maka pikiran ini dan itu muncul.

- (19) ལས་གྱི་བག་ཆགས་འཛིན་གཉིས་གྱི། །བག་ཆགས་བཅས་པས་སྒྲ་མ་ཡིས། །
རྣམ་པར་སླིན་པ་ཟད་ནས་གཞན། །རྣམ་སླིན་སྟེང་པ་དེ་ཡིན་ནོ། །

Setelah pematangan sebelumnya habis,
Jejak Karma bersamaan dengan
Jejak kemelekatan ganda menghasilkan
Pematangan lain, yang mana adalah itu

- (20) རྣམ་པར་རྟོག་པ་གང་གང་གིས། །དངོས་པོ་གང་གང་རྣམ་བཟགས་པ། །
དེའི་ཉུང་ཁུ་བཟགས་པ་ཡི། །དོ་བོ་ཉིད་མེད་དེ་མེད་དོ། །

Segala sesuatu yang dipikirkan oleh pikiran apapun
Adalah dirinya sang hakekat[‡].
Imajiner, tetapi ia tidak ada.

- (21) གཞན་གྱི་དབང་གི་ངོ་བོ་ཉིད། །རྣམ་རྟོག་ཡིན་ཏེ་རྒྱུ་ལས་བྱུང་། །
གྲུབ་ནི་དེ་ལ་སྤྲ་མ་སོ། །རྟག་ཏུ་མེད་པར་གྱུར་པ་གང་། །

Hakekat dari ketergantungan adalah
Pikiran yang muncul dari kondisi-kondisi.
Yang mutlak adalah ketika itu dibebaskan
Dari yang sebelumnya selamanya.

[‡] Dalam teks akar bahasa Tibet, kata ini dinegasikan — akan berbunyi, “Tidak ada hakekat imajiner.” Namun, bahasa Sansekerta tidak dalam pernyataan negatif di sini, dan komentar Sthiramati juga menyatakannya dalam afirmatif. Jadi terjemahan dari baris ini mengikuti komentar Sansekerta dan Sthiramati.

- (22) དེ་ཕྱིར་དེ་ཉིད་གཞན་དབང་ལས། །གཞན་མིན་གཞན་མ་ཡིན་པའང་མིན། །
མི་རྟག་པ་སོགས་བཞིན་དུ་བརྗོད། །དེ་མ་མཐོང་བར་དེ་མི་མཐོང་། །

Dengan demikian ia tidak berbeda
Juga tidak tidak berbeda dari yang tergantung,
Sebagaimana yang diajarkan dengan ketidakkekalan
dan semacamnya.

Kecuali itu terlihat, itu tidak terlihat

- (23) རྩོམ་ཉིད་ནི་རྣམ་གསུམ་གྱིས། །རྩོམ་ཉིད་མེད་རྣམ་གསུམ་ལ། །
དགོངས་ནས་ཆོས་རྣམས་ཐམས་ཅད་ཀྱི། །རྩོམ་ཉིད་མེད་བསྟན་པ་ཡིན། །

Dengan tiga jenis ketiadaan hakekat
Dari ketiga jenis hakekat dalam batin,
Diajarkan semua fenomena tidak memiliki hakekat.

- (24) དང་པོ་བ་ནི་མཚན་ཉིད་ཀྱི། །རྩོམ་ཉིད་མེད་གཞན་པ་ཡང་། །
དེ་ནི་རང་ཉིད་མི་འབྱུང་བས། །རྩོམ་ཉིད་མེད་གཞན་ཡིན་ནོ། །

Yang pertama tidak memiliki hakekat berdasarkan
Karakteristiknya, sementara yang kedua
Tidak ada dari dirinya sendiri, dan karenanya
Ini adalah ketiadaan hakekat lainnya

- (25) ཚཱ་ཀྱི་དོན་གྱི་དམ་པ་འང་དེ། །འདི་ལྟར་དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱང་དེ། །
དུས་རྒྱུས་ཀྱན་ནའང་དེ་བཞིན་ཉིད། །དེ་ཉིད་རྒྱུས་པར་རིག་པ་ཙམ། །

Demikianlah makna tertinggi dari berbagai dharma,
Karena ia juga adalah kedemikianan.
Sebab sepanjang masa, ia hanya begitu,
Ia sendiri hanyalah kesadaran belaka.

- (26) ཇི་སྲིད་རྒྱུས་རིག་ཙམ་ཉིད་ལ། །རྒྱུས་པར་ཤེས་པ་མི་གནས་པ། །
འཛིན་པ་གཉིས་ཀྱི་བག་ལ་ཉལ། །དེ་ཉིད་རྒྱུས་པར་མི་ལྷོག་གོ། །

Selama kesadaran tidak
Tetap diam dalam kesadaran belaka,
Hingga saat itu, latensi
Dari genggaman ganda tidak akan berhenti.

- (27) ࠠདི་དག་རྒྱུས་རིག་ཙམ་ཉིད་ཅེས། །དེ་སྟུམ་དུ་ནི་དམིགས་ནས་སྟ། །
ཅི་ཡང་རུང་སྟེ་མདུན་འཛོག་ན། །དེ་ནི་ཙམ་ལ་མི་གནས་སོ། །

Ketika Anda menempatkan sebelum diri Anda
Pikiran bahwa “Semua ini memang
Adalah hanya kesadaran!” sebagai fokus Anda,
Anda tidak berdiam hanya dalam itu.

- (28) ཀླུ་ཞིག་ཤེས་པས་དམིགས་པ་རྣམས། །མི་དམིགས་དེ་ཡི་ཆེན་ནི། །
རྣམ་པར་རིག་པ་ཙམ་ལ་གནས། །གཟུང་བ་མེད་པས་དེ་འཛིན་མེད། །

Ketika kesadaran tidak lagi mengamati
Sebuah fokus, ia berdiam dalam kesadaran semata.
Karena tidak ada yang untuk dipahami,
Tidak ada yang memahaminya.

- (29) དེ་ནི་སེམས་མེད་མི་དམིགས་པ། །འཛིག་རྟེན་འདས་པའི་ཡེ་ཤེས་མེད། །
གནས་ཀྱང་གཞན་དུ་གྱུར་པ་སྟེ། །གནས་ངན་ལེན་གཉིས་སྤངས་པའོ། །

Ini adalah batin-bebas, ia tidak memiliki fokus;
Ini adalah kebijaksanaan yang melampaui dunia.
Dan transformasi dari landasan
Dengan melenyapkan dua hal negatif.

- (30) དེ་ནི་ད་ཟག་པ་མེད་དང་དབྱིངས། །བསམ་གྱིས་མི་བྱུང་དགེ་དང་བརྟན། །
དེ་ནི་བདེ་བ་རྣམ་ཐོལ་སྟེ། །སྤུང་བ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ཞེས་བྱ། །

Hanya itu yang tidak ternoda, elemen,
Tak terbayangkan, bajik, stabil,
Kebahagiaan, dan tubuh pembebasan.
Ini disebut Dharma dari Sang Bijaksana nan Agung.

ལུས་ཅུ་བའི་ཚིག་ལེན་བྱས་པ་སྟོབ་དཔོན་ཆེན་པོ་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་མཛད་པ་རྫོགས་སོ།། །།
རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་ཇི་ན་མི་ཏ་དང་ཤྱི་ལེན་བྲ་བོ་རྟེ་དང་། ལུ་ཆེན་གྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་བན་དེ་ཡེ་ཤེས་
ལྷེས་བསྐྱར་ཞིང་ལུས་ཏེ་གཏན་ལ་པབ་བའོ།། །།

Ini merampungkan *Tiga Puluh Bait* oleh Guru Vasubandhu.

Diterjemahkan ke dalam bahasa Inggris oleh David Karma Choephel menurut komentar Sthiramati dan Vinitadeva dari bahasa Sansekerta dan terjemahan Tibet oleh Jinamitra, lendrabadhi, dan Bande Yeshe De.

Dan diterjemahkan ke dalam Bahasa Indonesia oleh Thrinley Norbu Tukiman berdasarkan terjemahan Bahasa Inggris oleh David Karma Choephel

DHARMA EBOOKS PUBLICATIONS

Karya ini terdaftar di bawah **Creative Commons Attribution-Non-Commercial-NoDerivatives 4.0 International License**.

Terjemahan: Thrinley Norbu Tukiman

Sampul dan Tata Letak: Beata Tashi Drolkar

First edition: Februari 2022

DHARMAEBOOKS.ORG

Ebook Dharma adalah proyek Dharma Treasure, yang beroperasi di bawah bimbingan editorial dari Gyalwang Karmapa ke 17, Ogyen Trinley Dorje. Hak Kepemilikan Ebook Dharma adalah milik Dharma Treasure Corporation.

正法寶藏
Dharma Treasure